

Propadanje gozdov vedno bolj zaskrbljuje Slovence

Tomo ŠTEFE*

Izvleček

Štefe, T.: Propadanje gozdov vedno bolj zaskrbljuje Slovence. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1991. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

V prispevku so analizirani rezultati raziskave slovenskega javnega mnenja iz l. 1990 glede ogroženosti Slovencev zaradi onesnaževanja okolja in propadanja gozdov. Raziskava je v vsebinskem in metodološkem smislu ponovitev raziskave iz leta 1987.

1. STRUKTURA IN PREMIKI V EKOLOŠKI ZAVESTI SLOVENCEV

Raziskovalci slovenskega javnega mnenja sistematično raziskujejo (spremljajo) mnenja, stališča in družbeno aktivnost polnoletnih občanov Slovenije že od leta 1968 naprej. Med problemskimi sklopi (temami), ki raziskovalce že dolgo zanimajo, je tudi ekologija oziroma odnos javnosti do ekoloških vprašanj.

Ekološko vprašanje, ki je zelo kompleksno, se je prvič pojavilo v anketi slovenskega javnega mnenja leta 1973. V naslednjih letih se je pojavilo še šestkrat, le da je bilo dopolnjeno s še dvema vidikoma onesnaženosti okolja, in sicer: ogroženostjo zaradi nuklearne energije, radioaktivnih snovi in odpadkov ter propadanjem gozdov. Tudi odgovori, ki jih imajo spraševalci pri tem vprašanju na razpolago, so že od vsega začetka enaki, tako da je možno spremljati spreminjanje javnega mnenja v času oziroma primerjati odgovore pri eni anketi z odgovori pri drugih.

To pojasnilo je potrebno zato, ker želimo letošnje odgovore najprej primerjati s tistimi izpred treh let, torej iz leta 1987 (v anketah slovenskega javnega mnenja 1988 in 1989

Synopsis

Štefe, T.: The Dying Back of Forests – the Increasing Concern of Slovenes. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1991. In Slovene with a summary in English.

The article deals with the analysis of the Slovenia public opinion investigation in 1990 as to the endangerment of Slovenes due to environmental pollution and the dying back of forests. As to the contents and methodology, the research represents a repetition of the research in 1987 on the same issue.

ekološko vprašanje ni bilo zastavljeno). V preglednici 1 je vseh devet vidikov onesnaženosti okolja razvrščenih tako, kot so pokazali letošnji odgovori, in sicer na osnovi seštevka odstotkov pri dveh odgovornih kategorijah: mi škoduje, zelo me moti in življenjsko me ogroža.

Vprašanje se je glasilo takole: Ali vas v vašem življenjskem in delovnem okolju spodaj navedeni pojavi ogrožajo, motijo?... Ali pa jih sploh ni?

Primerjava odstotkov iz leta 1990 s tistimi iz leta 1987 kar sama od sebe ponuja zelo pomembno ugotovitev. Pri vseh vidikih onesnaženosti okolja so odstotki v letu 1990 znatno višji, kot so bili v letu 1987, kar pomeni, da imamo opravka z zelo velikim in pomembnim porastom ekološke zavesti občanov Slovenije. Skok je pri nekaterih vidikih manjši, pri drugih pa večji. Z največjim skokom se ponaša onesnaženost zraka, smrad in dim, pa tudi onesnaženost voda in industrijske odplake ter uporaba kemikalij v prehrambenih proizvodih sta izjemno poskočila.

Najmanjši skok navzgor je zabeležen pri neurejenosti prometa z nesrečami vred, in sicer samo za 1,3% v primerjavi z letom 1987. Zato seveda ni čudno, da sta ta vidik onesnaženosti okolja na lestvici prehitela dva druga vidika. Leta 1987 je bila neurejenost prometa na tretjem mestu, letos pa je na petem.

* T. Š., dipl. soc., Zavod Republike Slovenije za družbeno planiranje, 61000 Ljubljana, Gregorčičeva 25, YU.

Preglednica 1: Razvrstitev vidikov onesnaženosti okolja glede na odgovore v letu 1990

	1987	1990
1. propadanje gozda	62,4	66,1
2. uporaba kemikalij v prehrabnenih proizvodih	52,8	62,2
3. onesnaženost voda, industrijske odplake	45,6	56,3
4. onesnaženost prirodnega okolja, odpadki, smetišča	49,8	55,9
5. neurejenost prometa, nesreče	50,5	51,8
6. ogroženost zaradi nuklearne enegije, radioaktivnih snovi in odpadkov	42,4	50,4
7. onesnaženost naselij, odpadki, umazanija	40,7	49,0
8. onesnaženost zraka, smrad, dim	32,3	48,0
9. hrup, ropot prometa, tovarne	23,6	29,8

Z javnomnenjsko anketo sicer ni mogoče ugotoviti, kako in koliko smo dejansko ogroženi, je pa to prav gotovo tista metoda, s pomočjo katere je mogoče pridobiti natančen odgovor o tem, kakšno je stanje »duha« na posameznem področju v določenem trenutku, v našem primeru na področju onesnaženosti okolja in znotraj tega še posebej na področju propadanja gozdov. Pri tem je treba upoštevati, da so informacije, s katerimi razpolagajo ljudje (javnost), zelo nepopolne. Ljudje, ki nimajo natančnih podatkov, pa se odločajo predvsem čustveno, to je predvsem na osnovi strahu pred pojavi in snovmi, ki se izmikajo človekovemu neposrednemu zaznavanju.

Pri tem je bolj ali manj razumljivo – gledano statistično – da so skoki večji pri tistih vidikih, ki v letu 1987 niso bili zelo problematični (to velja zlasti za onesnaženje zraka, smrad in dim), manjši pa pri tistih, ki so se kot zelo problematični izkazali že v letu 1987. To velja še posebej za propadanje gozdov. Tudi ogroženost zaradi propadanja gozdov je mnogo bolj porasla med leti 1986 in 1987 (za več kot 30 %), od 1987 do 1990 pa le za 3,7 %.

Nasploh je mogoče ugotoviti, da so premiki zelo veliki in v svojem bistvu pozitivni. Potrjujejo namreč, da osveščenost glede ekoloških vprašanj še naprej raste, kar pa je predpogoj za kakršnekoli premike v ravnanju. Najbrž smemo ugotoviti, da danes ni občana Slovenije, ki ga ne bi zelo motil ali/ni ogrožal ta ali oni vidik onesnaženosti okolja in največkrat je ta nevhalezna vloga pripadla prav propadanju gozdov – dve tretjini Slovencev mislita tako. Prav kmalu bomo lahko rekli, da praktično ni Slovenca, ki mu propadanje gozdov ne bi škodovalo ali ga ne bi življenjsko ogrožalo.

Seveda pa utegnejo propadanje gozdov na prvem mestu zamenjati drugi vidiki onesnaženosti okolja, zlasti kemikalije v prehrabnenih proizvodih in onesnaženost voda z industrijskimi odplakami vred sta dva potencialna vidika oziroma najbolj resna konkurenta za prevzem prvega mesta. Zdi pa se, da bo pri teh dveh vidikih, kakor tudi pri onesnaženosti prirodnega okolja, odpadkih in smetiščih, mogoče lažje in hitreje kaj storiti, to je popraviti že storjene napake, kakor pri propadanju gozdov. Tudi če bi hoteli in znali zaustaviti oziroma zaobrniti propadanje gozdov, bo to zelo dolgotrajen proces.

2. PRIMERJAVA ODGOVOROV LETA 1990 IN LETA 1987

odgovorov iz tega leta z odgovori v letu 1987 oziroma na premikih, do katerih je prišlo v zadnjih treh letih.

Pomembnejša od same velikosti premikov (ki po pričakovanjih naj ne bi bili zelo veliki) je njihova smer, saj je premike bodisi navzgor bodisi navzdol treba razumeti kot napoved trendov, ki utegnejo svoje trajanje podaljšati tudi v prihodnost. Glede splošnih ugotovitev oziroma spoznanj pa je verjetno realno pričakovati, da še vedno veljajo tista izpred treh let.

Dimenzije oziroma karakteristike populacije, po katerih bomo delili slovensko populacijo oziroma reprezentativni vzorec te populacije, so seveda ostale iste, kot smo jih upoštevali pri prvi analizi. V nasprotnem primeru primerjava namreč sploh ne bi bila mogoča. Upoštevali smo naslednje karakteristike populacije: spol, starost, izobraz-

Preglednica 2. Razporeditev odgovorov po odgovornih kategorijah (modalitetah)

	1990	%	1987	%
to sploh ni problem v mojem okolju	103	5,0	313	15,4
tega ne občutim, me ne moti	114	5,6	110	5,4
me moti, a ni tako hudo	443	21,6	306	15,1
mi škoduje, me zelo moti	917	44,7	890	43,8
življenjsko me ogroža	438	21,4	379	18,6
ne ve, neodločen	36	1,8	35	1,7
skupaj	2051	100,0	2033	100,0

ba, kvalifikacija, tip krajevne skupnosti in regija, v kateri živijo.

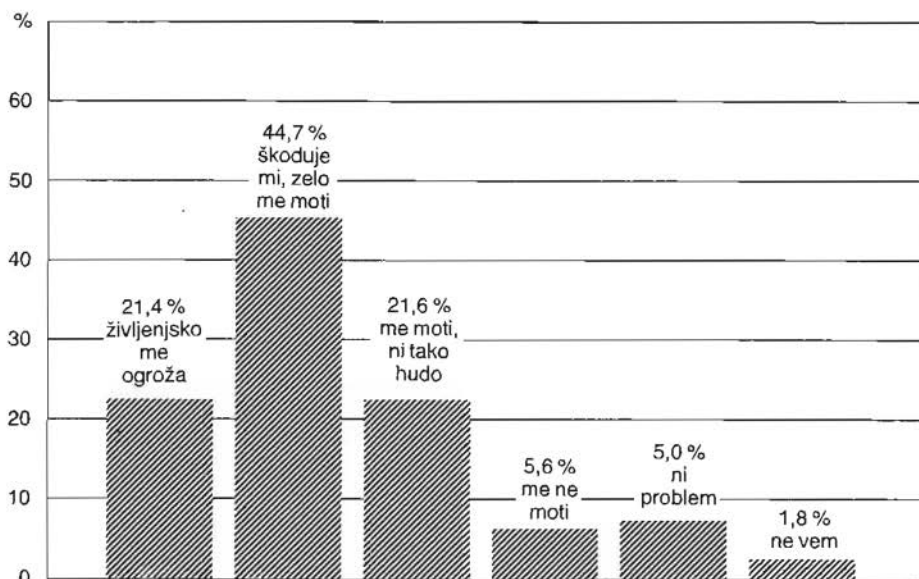
Pri odgovornih kategorijah je v letošnji anketi prišlo do malenkostnih popravkov, ki pa z vidika primerjave z anketo leta 1987 ne predstavljajo nikakršne ovire. Popravki so doleteli prav tisti dve odgovorni kategoriji, ki nas najbolj zanimata, vendar pa je pri tem šlo zgolj za to, da se še bolj poudari resnost in teža odgovorov. »Me zelo moti« je dopolnjeno z »mi škoduje«, tako da se ta odgovorna kategorija sedaj glasi: »mi škoduje, me zelo moti«; »ogroža me« pa je dopolnjeno z besedico »življenjsko«, tako da imamo sedaj »življenjsko me ogroža«.

V preglednici 2 je navedeno število in delež odgovorov po posameznih odgovornih kategorijah glede pojava propadanja gozdov. Predvsem se je zmanjšalo število

tistih, ki menijo, da propadanje gozdov v njihovem okolju sploh ni problem. Leta 1987 je bilo teh 15,4%, leta 1990 pa jih samo še 5% oziroma nekaj več kot 100 ljudi od 2051. Odstotek tistih, ki jim propadanje gozdov ne škoduje oziroma jih ne moti, je ostal enak tistemu izpred treh let, pač pa se je precej povečal odstotek tistih, ki jih propadanje gozdov sicer moti, a ne tako hudo (od 15,1 na 21,6%).

Za nekoliko manj se je povečal delež tistih, ki jih propadanje gozdov življenjsko ogroža – 18,6 na 21,4%, najmanj pa se je povečal delež tistih, ki jim propadanje gozdov škoduje oziroma jih zelo moti. To je tudi normalno, saj je bilo teh že v letu 1987 43,8%, v letu 1990 pa jih je 44,7%, kar je slaba polovica vseh anketirancev. Skupaj s tistimi, ki jih propadanje gozdov življenj-

Grafikon 1: Odnos anketirancev do propadanja gozdov (I. 1990)

sko ogroža, pa jih je celo 66,1 % oziroma 1355. Če jim prištejemo še bolj nevtralno skupino, ki jo propadanje gozdov sicer moti, a ne tako hudo, dobimo še bolj impozantno število 1798 oziroma 87,7 %. To pomeni, da samo nekaj nad 12 % prebivalcev Slovenije še ne dojema propadanja gozdov kot enega izmed resnih in za obstoj celotne družbe in vsega živega pomembnih vprašanj. V zvezi s tem bi bilo zanimivo vedeti, ali gre za neznanje in nevednost ali pa se dejansko »požvižgajo« na propadanje gozdov. Morda so res tako nevedni, da o tem dejansko ničesar ne vedo. O tem, kdo so ti ljudje, bomo nekaj več zvedeli v nadaljevanju.

Najprej pa je treba pregledati, kako je s tistimi 88 % Slovencev, ki jih propadanje gozdov bolj ali manj hudo moti in ogroža. Ugotoviti je treba, kakšna so odstopanja od pravkar opisanega splošnega (generalnega) vzorca, če odgovore »presejemo« skozi že prej našteje karakteristike anketirancev. Hkrati s tem pa bomo opozorili še na pomembnejše premike, kolikor je do njih prišlo med letoma 1987 in 1990.

2.1. Spol

Pri spolu je treba najprej povedati, da je bil letošnji reprezentativni vzorec populacije še bolj ženski, kot je bil tisti v letu 1987:

1987	52,1 % žensk : 47,9 % moških
1990	53,6 % žensk : 46,4 % moških

Glede odnosa do propadanja gozdov je treba povedati, da ugotovitev izpred treh let ne velja več v celoti. Pri odgovorni kategoriji »življenjsko me ogroža« je resda delež moških (še vedno) večji od deleža žensk (22,5 % : 20,4 %), toda pri odgovoru »mi škoduje, me zelo moti« je že obratno: delež žensk je večji od deleža moških (45,4 % : 43,9 %).

Seštevek odstotkov pri obeh odgovornih kategorijah zato pokaže, da razlike med spoloma praktično ni. Poleg te ugotovitve pa primerjava z letom 1987 ponuja še eno pomembno ugotovitev, namreč to, da se je najbolj povečal delež tistih odgovorov, ki opisujejo propadanje gozdov kot manj problematično – me moti, a ni tako hudo, in sicer ne na račun bolj resnih odgovornih kategorij, pač pa na račun ignorantske

odgovorne kategorije – to sploh ni problem v mojem okolju.

Preglednica 3: Propadanje gozdov v letih 1987 in 1990 po spolu anketirancev (v %)

		moški	ženska	povprečje
mi škoduje	1987	44,7	42,9	43,8
zelo me moti	1990	43,9	45,4	44,7
življenjsko me ogroža	1987	20,0	17,4	18,6
	1990	22,5	20,4	21,4
skupaj	1987	64,6	60,3	62,5
mi škoduje + ogroža me	1990	66,4	65,8	66,1

Tudi pri najbolj »resnih« odgovornih kategorijah, torej pri »mi škoduje, me zelo moti« in »življenjsko me ogroža«, je prišlo do zelo pomembnih premikov, če jih gledamo skozi spol anketirancev. Tabela 3 namreč jasno kaže, da so mnogo večji skok navzgor v osveščenosti do propadanja gozdov naredile ženske, saj je ta skok pri ženskah velik 5,5 %, pri moških pa le 1,7 % (povprečje 3,6 %). Potemtakem moramo večji del dviga ekološke zavesti med letoma 1987 in 1990, če jo opazujemo skozi odnos do propadanja gozdov, pripisati ženskam, in to pri obeh odgovornih kategorijah, ki jih v naši analizi še posebej podrobno obravnavamo. V tolažbo moškim pa lahko povemo, da je raven osveščenosti moških do propadanja gozdov tudi v letu 1990 še vedno za delček (za dobrega pol odstotka) višja od zavesti žensk.

2.2. Starost

Pri starosti imamo opravka s šestimi kategorijami, kot v letu 1987, vendar s precej drugačno zastopanostjo posameznih kategorij, kar pa verjetno ni bistveno vplivalo na drugačnost odgovorov. Že v analizi odgovorov na ekološko vprašanje v letu 1987 je bilo ugotovljeno, da je starost ena izmed najpomembnejših karakteristik (dimenzij) populacije, ki najbolj odločilno vpliva oziroma določa različnost odgovorov.

Ta različnost pa letos sploh ni tako velika, kot je bila pred tremi leti. To še zlasti velja za odgovorno kategorijo »mi škoduje, zelo me moti«, za katero se je sicer opredelilo največ respondentov, pri čemer pa razlike med starostnimi kategorijami sploh niso velike. Gibljejo se v razponu od 39,0 do

46,8 %, kar pomeni, da se je razpon zmanjšal na 7,8 %, medtem ko je bil pred tremi leti 9,0 %.

Pri odgovoru »življenjsko me ogroža« je razpon nekoliko večji in tudi večji, kot je bil v letu 1987 – od 15,8 % do 26,1 %, kar pomeni, da je razpon 10,3 %. To je hkrati tudi največji razpon pri katerikoli odgovorni kategoriji. Z drugimi besedami bi lahko rekli, da se mnenja najbolj razhajajo ravno pri najbolj kritični odgovorni kategoriji, to je pri »življenjsko me ogroža«.

Najbolj ogrožena se čuti starostna kategorija od 26 do 30 let, najmanj pa starostna kategorija od 51 do 60 let. Ostale kategorije so med tema dvema ekstremoma brez neke razvidne »logike«. Le najstarejši se čutijo najmanj življenjsko ogroženi zaradi propadanja gozdov. Pri tem pa je zanimivo, da je starostna kategorija, ki jo propadanje gozdov najmanj življenjsko ogroža, med tistimi, ki ji propadanje gozdov najbolj škoduje oziroma jo zelo moti. In ker je tako, je verjetno še najbolj pametno, da odstotke pri obeh obravnavanih odgovornih kategorijah seštejemo.

Preglednica 4: Propadanje gozdov v letih 1990 in 1987 z vidika starosti anketirancev

	1990 %	1987 %
do 25 let	64,4	61,7
od 26 do 30 let	71,1	61,7
od 31 do 40 let	68,5	66,7
od 41 do 50 let	70,1	63,6
od 51 do 60 let	62,3	61,2
od 61 in več	57,0	54,1

Navedeni odstotki kažejo, da še vedno velja ugotovitev izpred treh let, namreč, da propadanje gozdov najbolj škoduje in življenjsko ogroža najbolj vitalne (aktivne) kategorije prebivalcev. Najbolj pa še vedno zaostajajo najstarejši, nekaj pod povprečjem pa so tudi najmlajši. Razlike med starostnimi kategorijami pa se med letoma 1987 in 1990 niso zmanjšale, temveč povečale.

V zadnjih treh letih je ogroženost zaradi propadanja gozdov porasla pri vseh starostnih kategorijah, najbolj pri starih od 26 do 30 let (skoraj za 10 %) ter pri starih od 41 do 50 let (za nekaj manj kot 7 %). Razveseljivo je, da osveščenost raste tudi pri starih nad 60 let, medtem ko bi pri

mladih do 25. leta človek pričakoval še večji porast.

2.3. Izobrazba

Tudi pri izobrazbi ostajamo pri istih izobrazbenih kategorijah kot pred tremi leti, saj sicer primerjava ne bi bila mogoča. Je pa res, da je v letošnjem vzorcu zastopnost populacije pri obravnavanih štirih izobrazbenih kategorijah nekoliko drugačna, kot je bila pred tremi leti. Okrepili sta se srednji dve kategoriji – strokovna in še posebej srednja izobrazba – in prav toliko sta se zmanjšali obe skrajni kategoriji. To še posebej velja za ljudi s končano osnovno šolo, manj pa za višjo in visoko izobrazbo.

Že v interpretaciji rezultatov ankete izpred treh let je bilo ugotovljeno, da je izobrazba poleg starosti v pogledu analize te ankete druga najpomembnejša, če ne celo najpomembnejša karakteristika populacije. To ugotovitev potrjujejo tudi letošnji odgovori in jo je najlažje ponazoriti z razlikami med izobrazbenimi kategorijami pri odgovorni kategoriji »življenjsko me ogroža«. Propadanje gozdov namreč življenjsko ogroža »samo« 16,7 % anketirancev z osnovno šolo in kar 31,5 % anketirancev z višjo ali/in visoko izobrazbo. Torej skoraj enkrat več. Ostali dve odgovorni kategoriji sta med tema dvema poloma, vendar bližje spodnjemu kot zgornjemu. Zanimivo je, da so te razlike oziroma razponi ostali povsem enaki, kot so bili pred tremi leti, le na nekoliko višji ravni. Namesto 18,6 % v letu 1987 je letos 21,6 % anketirancev, ki jih propadanje gozdov življenjsko ogroža.

Pri odgovoru »mi škoduje, zelo me moti« imamo opravka z enako zakonitostjo, čeprav je odstotek tistih z višjo in visoko izobrazbo, ki jim propadanje gozdov škoduje in jih zelo moti, nekaj nižji kot pri srednji izobrazbi.

Če seštejemo odstoke pri obeh odgovornih kategorijah in jih primerjamo z letom 1987, dobimo naslednjo sliko (pregl. 5):

Ta seštevek in primerjava z letom 1987 kaže, da se polarizacija stališč anketirancev, če jih opazujemo skozi njihovo izobrazbo, še naprej povečuje, saj se razlike še nadalje povečujejo. Največji posamezni skok pa je bil v razdobju treh let zabeležen pri srednji izobrazbi – 6,5 %.

Preglednica 5: Propadanje gozdov v letih 1990 in 1987 z vidika izobrazbe anketirancev

	1990 %	1987 %
osnovna šola	57,8	55,6
strokovna šola	63,7	62,9
srednja šola	73,8	67,3
višja in visoka šola	80,3	76,8

2.4. Kvalifikacija oziroma poklic

Za kvalifikacijo je bilo že ugotovljeno, da razkriva marsikatero zanimivo razliko, ki je pri izobrazbi ostala skrita v zgolj štirih izobrazbenih kategorijah. Tudi razkorak med najbolj in najmanj kritičnim odnosom do propadanja gozdov je pri kvalifikaciji večji, in to zato, ker so izločene nekatere skupine (kategorije), ki jih pri izobrazbi preprosto ni. Zato tudi za kvalifikacijo oziroma poklic lahko rečemo, da pomembno diferencirata populacijo glede njenega odnosa do propadanja gozdov. Seveda pa še vedno drži, da glavno smer razlik v odnosu do propadanja gozdov tudi pri kvalifikaciji oziroma poklicu napoveduje že izobrazba. Zastopanost posameznih poklicnih skupin je precej podobna tisti izpred treh let.

Propadanje gozdov življenjsko najbolj ogroža uslužbence z višjo in visoko izobrazbo – skoraj 30%, kar je skoraj enako, kot je bilo ugotovljeno za višjo in visoko izobrazbo. Prav pri tej kategoriji je prekrivanje največje. Nekaj podobnega je mogoče ugotoviti tudi za uslužbence s srednjo izobrazbo, pri ostalih kategorijah pa tega prekrivanja ni več. Druga poklicna kategorija, ki se čuti zaradi propadanja gozdov samo za malenkost življenjsko manj ogrožena, kot so uslužbenci z višjo in visoko izobrazbo, so obrtniki, kar je še posebej zanimivo in tudi težko razložljivo. Morda pa se njihova izobrazbena struktura tudi naglo izboljšuje.

Večina ostalih poklicnih kategorij se suče nekaj nad povprečjem in nekaj pod njim, daleč zadaj so edino gospodinje, saj jih je le 6,1% življenjsko ogroženih zaradi propadanja gozdov. Pri tem pa je treba upoštevati, da je prav ta poklicna skupina številčno najšibkeje zastopana (samo 33 oziroma 1,6% od skupnega števila anketirancev). Zanimivo je, da odstopanje kmetov od pov-

prečja pri tej odgovorni kategoriji ni veliko – 16,3 : 21,4%, kolikor znaša povprečje. Pač pa je njihovo odstopanje od povprečja še vedno (pre)veliko pri odgovorni kategoriji »mi škoduje, zelo me moti«, saj je takšnega mnenja tretjina, medtem ko je povprečje 44,7%. Pri uslužbencih s srednjo, višjo in visoko izobrazbo pa je takšnih več kot polovica. Poleg kmetov so nekaj bolj izrazito pod povprečjem edino še upokojenci in kvalificirani delavci.

Seštevek odstotkov pri obeh odgovornih kategorijah daje naslednjo podobo oziroma vrstni red:

Preglednica 6: Propadanje gozdov v letih 1990 in 1987 z vidika kvalifikacije anketirancev

	1990 %	1987 %
uslužbenci z višjo in visoko izobrazbo	80,7	78,3
uslužbenci s srednjo in nižjo izobrazbo	73,2	70,7
obrniki	70,0	61,6
ostali	64,7	61,6
visokokvalificirani delavci	63,9	64,9
kvalificirani delavci	63,1	62,2
PKV in NKV delavci	62,7	54,9
upokojenci	62,4	54,3
kmetje	49,6	48,9
gospodinje	48,5	48,2

Lanski vrstni red podirajo samo obrtniki in kategorija ostalih. Obrtniki so se pri občutljivosti do propadanja gozdov pomaknili s petega na tretje mesto, »ostali« pa s šestega na četrto. Večji premik kot pri kategoriji ostalih je glede na leto 1987 sicer zabeležen pri upokojencih, pa tudi pri PKV in NKV delavcih, saj je skok navzgor skoraj tako velik kot pri obrtnikih. Kljub temu pa ne ena ne druga kategorija na lestvici ni prehitela nobene druge poklicne kategorije, pač zato, ker je bil njihov zaostanek prevelik, oziroma zato, ker so napredovali drugi.

Pač pa so se tako upokojenci kot PKV in NKV delavci precej oddaljili od kmetov in gospodinj, ki trdno ostajajo na zadnjih dveh mestih. Največji porast občutljivosti do propadanja gozdov beležimo torej pri obrtnikih, pri upokojencih in pri PKV in NKV delavcih. Le-ti so potemtaka tudi največ prispevali k skupnemu dvigu občutljivosti do propadanja gozdov. Premika pri zadnjih dveh kategorijah sta še toliko bolj pozitivna zato, ker sta ti dve kategoriji številčno

precej močnejše zastopani kot kategorija obrtnikov. Na vprašanje, zakaj je skok pri teh kategorijah večji kot pri ostalih, pa ni mogoče odgovoriti brez dodatnih poizvedovanj.

2.5. Tip krajevne skupnosti

Kot vemo, so krajevne skupnosti razvrščene v tri tipe: mestne, primestne in vaške. Razlike v zastopanosti posameznega tipa krajevne skupnosti so v letu 1990 glede na leto 1987 majhne, vsekakor ne tolikšne, da bi bistveno vplivale na različnost odgovorov.

V zvezi z razlikami v občutljivosti do propadanja gozdov je bilo že ob analizi ankete iz leta 1987 ugotovljeno, da so odgovori povsem drugačni od pričakovanih. Pričakovali smo namreč, da je propadanje gozdov prej problem vaških krajevnih skupnosti kot mestnih in primestnih. V resnici pa smo dobili povsem drugačno sliko. Tudi letos je tako. Vendar pa to ne pomeni, da so mnenja ostala enaka oziroma da se ne spreminjajo. Nasprotno, v mnenjih in stališčih prebivalcev Slovenije do propadanja gozdov je čutili dinamiko tudi, če jih motrimo skozi tip krajevne skupnosti.

Vaške krajevne skupnosti so resda še vedno trdno na zadnjem mestu, toda najbolj občutljive niso več mestne, temveč primestne krajevne skupnosti. Ta tip krajevne skupnosti je na prvem mestu pri obeh odgovornih kategorijah, ki nas pri naši interpretaciji še posebej zanimata: »mi škoduje, zelo me moti« in »življenjsko me ogroža«.

Seštevek odstotkov pri obeh odgovornih kategorijah v primerjavi z letom 1987 daje naslednjo sliko:

Preglednica 7: Propadanje gozdov v letih 1990 in 1987 z vidika tipa krajevne skupnosti

	1990 %	1987 %
mestne KS	70,0	73,6
primestne KS	74,0	64,7
vaške KS	59,2	51,5

Premiki med različnimi tipi krajevnih skupnosti so zelo zanimivi. Kot rečeno, so primestne KS prehitale mestne, in to največ zaradi velikega skoka navzgor pri primestnih krajevnih skupnostih, deloma pa tudi zaradi padca (nazadovanja) pri mestnih

KS. Velik skok navzgor je zabeležen tudi pri vaškem tipu KS, kar je še posebej zanimivo in pomembno. Zaradi teh premikov so se razlike med najbolj in najmanj občutljivim tipom KS zmanjšale, in sicer od 22,1 % v letu 1987 na 14,8 % v letu 1990. To pa z drugimi besedami pomeni, da prihaja do postopnega izenačevanja v odnosu do propadanja gozdov, vsaj če prebivalce Slovenije opazujemo skozi tipe krajevnih skupnosti, v katerih živijo. Če se bo ta trend nadaljeval tudi v prihodnje, potem bo tip krajevne skupnosti postopoma izgubljal svoje pomen, ker populacija po tej dimenziji ne bo več pomembno diferencirana.

Regija, v kateri anketiranci živijo, je poleg tipa krajevne skupnosti druga prostorska dimenzija, ki je skoraj pri vseh vprašanih zelo pomembna. To naj bi še posebej veljalo za ekološko vprašanje, saj so razlike tako v stanju v okolju kakor tudi v stanju duha, to je odnosa do tega okolja, med regijami zelo velike. To je pokazala že analiza odgovorov v letu 1987.

Še prej pa naj opozorimo na to, da je zastopanost nekaterih regij zelo skromna, kar še zlasti velja za koroško in zasavsko regijo z okoli 40 anketiranci. Prav dosti močnejše nista zastopani tudi spodnjeposavska in koroška regija, medtem ko je v vseh ostalih regijah število anketirancev že večje od 100, največ v srednji slovenski regiji – 533 oziroma 26 %. Premiki v zastopanosti posameznih regij v primerjavi z letom 1987 niso veliki.

Vrstni red regij po stopnji občutljivosti anketirancev do propadanja gozdov je naslednji:

Preglednica 8: Propadanje gozdov v letih 1990 in 1987 z vidika regije

	1990 %	1987 %
kraška regija	84,6	77,5
zasavska regija	80,9	73,3
koroška regija	80,0	77,6
osrednja regija	75,1	73,1
podravska regija	68,2	62,0
savinjska regija	66,4	61,9
goriška regija	62,9	49,5
gorenjska regija	57,4	63,9
dolenjska regija	57,3	40,9
spodnjeposavska regija	54,1	51,4
obalno-kraška regija	49,5	52,0
pomurska regija	47,7	39,1

Kot pri prejšnjih tabelah so tudi regije razvrščene od najbolj do najmanj občutljive na osnovi seštevka odstotkov v letu 1990 pri odgovornih kategorijah »mi škoduje, zelo me moti« in pri življenjsko me ogroža«.

Medtem ko je bila v letu 1987 razlika med najbolj in najmanj občutljivo regijo 38,5 %, je v letu 1990 »samo« 36,9 %, kar prav gotovo ni bistveno manj. Mnogo bolj pozitivno kot skromno zmanjšanje razlike pa je dejstvo, da je občutljivost do propadanja gozdov najbolj porasla prav v najmanj občutljivih regijah: dolenski, goriški in pomurski regiji. Goriška regija se je zaradi tega pomaknila z 10. mesta v letu 1987 na 7. mesto v letu 1990, dolenska z 11. na 9., pomurska pa kljub napredku še naprej ostaja na zadnjem mestu in še kar daleč od povprečja.

Da se razlike med regijami niso zmanjšale še bolj, pa so krive najbolj občutljive regije, ki se jim je občutljivost še povečala. To velja za vse prve štiri regije, ki so seveda tudi zato še naprej ostale na prvih štirih mestih, spremenil se je le vrstni red med njimi. Najbolj je občutljivost porasla v zasavski regiji – za 7,6 %, zaradi česar se je ta regija povzpela s 3. na 2. mesto, tej pa sledi s komaj kaj manjšim skokom navzgor kraška regija z občinami Cerknica, Postojna in Ilirska Bistrica. Glede na to, da je bila ta regija že v letu 1987 bolj občutljiva kot Zasavska, seveda ni čudno, če se je povzpela z 2. na 1. mesto (s 84,6 %).

V prvih štirih regijah potemtakem več kot tri četrtine prebivalcev meni, da jih propadanje gozdov življenjsko ogroža oziroma jim škoduje. To je vsekakor izjemno visok odstotek in ga je treba tudi zelo resno jemati. Nasploh pa so vse regije, razen gorenjske in obalno-kraške v pogledu občutljivosti napredovale. In prav nazadovanje v teh dveh regijah je najbolj zaskrbljujoče. Zlasti izrazit je padec občutljivosti pri Gorenjcih – za več kot 6 %, pri Primorcih pa je znatno manjši.

Vsekakor bi bilo potrebno odkriti razloge za ta pojav. Sprejemljiva razlaga, ki pa je ni mogoče preveriti, bi bila v tem, da se je struktura anketirancev na Gorenjskem in Primorskem bistveno poslabšala.

Vsekakor smemo (ponovno) ugotoviti, da k stopnji osveščenosti očitno veliko, če

že ne največ, prispeva prav stopnja onesnaženosti okolja, glede katere je znano, da ni v vseh regijah enaka. Med najbolj onesnažene vsekakor spadajo tiste, ki so tudi na naši lestvici prav pri vrhu (kraška, zasavska, koroška in osrednja regija). S tega zornega kota morda nekoliko prese-neča (pre)nizek položaj spodnjeposavske regije (zaradi jedrske elektrarne) in savinjske, za katero vemo, da je zelo onesnažena.

3. ZAKLJUČEK

Raziskava je v vsebinskem in metodološkem smislu ponovitev raziskave iz leta 1987 na isto temo. Informacije (odgovori) so prav tako kot v letu 1987 dobili z javnomnenjsko anketo v okviru vsakoletne raziskave Slovensko javno mnenje, ki jo izvaja Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij pri Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Ponovitev raziskave pa seveda omogoča primerjavo odgovorov v letu 1990 s tistimi izpred treh let. In prav na tej primerjavi je poudarek te raziskave.

Primerjava je razkrila »dinamiko«, to je velikost in smer premikov v mnenjih in stališčih občanov Slovenije do ekološke problematike nasploh in znotraj teh še posebej do propadanja gozdov. Pri tem je najpomembnejša ugotovitev ta, da ekološka zavest še naprej raste glede vseh vidikov onesnaženosti okolja, tudi glede propadanja gozdov, čeprav je bila glede tega že v letu 1987 zelo visoka. Zanimivi pa so tudi premiki v občutenju posameznih vrst onesnaženosti okolja.

Glede odnosa do propadanja gozdov je opaziti, da je ekološka zavest bolj porasla pri ženskah kot pri moških, tako razlik praktično ni več; bolj pri srednje starih kot pri mladih in starejših, tako da se te razlike niso zmanjšale; bolj pri srednje izobraženih – razlike so se celo povečale; bolj pri obrtnikih in upokojencih ter pri kvalificiranih in polkvalificiranih delavcih, tako da so sedaj vsi kvalificirani delavci ne glede na stopnjo izobrazbe skoraj enaki; bolj pri ljudeh, ki živijo v predmestnih in vaških krajevnih skupnostih, medtem ko je pri tistih, ki živijo v mestih celo nazadovala;

bolj v manj onesnaženih (torej osveščenih) regijah, vendar tudi v bolj onesnaženih regijah še vedno raste. Nazadovala pa je zlasti pri Gorenjcih.

THE DYING BACK OF FOREST – THE INCREASING CONCERN OF SLOVENES

Summary

As to the contents and methodology, the research represents a repetition of the research in 1987 on the same issue. The information (answers) were, similarly as in 1987, acquired by means of a public opinion questionnaire within the scope of the research "Slovene public opinion" carried out each year. It was carried out by the Center for the research of public opinion and mass communication at the Faculty of Sociology, political sciences and journalism. The repetition of the investigation thus enabled a comparison of the answers given in this year with those three years ago. This comparison represented the basis of the present research.

The comparison revealed the "dynamics", i. e. the extent and direction of the changes in the opinions and attitudes of Slovenes towards the ecologic issue in general and within this scope also towards the dying back of forests in particular. With regard to this, the most important statement is that ecologic consciousness as regards all aspects of environmental pollution and also the dying back of forests is still increasing although it was already very high in 1987. The changes in attitudes towards the aspects of environmental pollution are also of great interest.

With a slightly higher level of sensitivity towards the dying back of forests in comparison to the year 1987, smaller differences as regards the sensitivity can be established on condition the inhabitants of Slovenia are observed through their characteristics as for example sex, the type of local community and district. On the contrary, the differences increase – although slowly – if they are observed from the point of view of the person's age, education and qualification. Thus, education and age still remain the most important characteristics of the population when the attitude of this population towards the dying back of forests and the environmental pollution in general is the object of research.

Javno mnenje moramo tudi oblikovati – najuspešnejši bomo pri otrocih (foto: Janez Černač)

